

STRONA

Pojęcie wieloznaczne; w geografii oznacza stronę świata; wskazuje także na rodzaj relacji przestrzennych odnoszących się do kierunku (wskazywanego, obieranego) względem centrum (miejsca, okolicy); słowo to konotuje również oddalenie (por. czasownik „stronić od kogoś / od czegoś”) i to, co nieznanne („obce strony”).

Pojęcie ma charakter relatywny. Strona jako relacja przestrzenna odnosi się do okolicy, miejsca, które ma swoje kierunki (Buczyńska-Garewicz): można np. iść w określoną stronę. Tak rozumiane strony nacechowane są subiektywnymi sensami i związane z prywatnymi doświadczeniami: mogą istnieć strony przyjazne i nieprzyjazne, społeczne i towarzyskie, związane z określonymi osobami strony pracy i rozrywki. W ten sposób pojęcie „strona” wypełnia się treściami, konstytuującymi mapę mentalną.

Tuan nadaje stronie wymiar antropologiczny, gdy uznaje, że zasady organizacji przestrzennej wynikają z postawy i struktury ludzkiego ciała: wedle niego, człowiek na podstawie doświadczenia ciała organizuje przestrzeń w taki sposób, by odpowiadała jego biologicznym potrzebom i istniejącym stosunkom społecznym. Tu strony mają charakter relatywny, zależny od zorientowania ciała w przestrzeni i są opisywane poprzez kategorie wyznaczone przez ciało: prawa – lewa, góra – dół, przód – tył. Strona prawa i lewa, podobnie jak przód i tył oraz góra i dół nie mają jednoznacznie zdefiniowanych desygnatów, zależą każdorazowo od miejsca zajmowanego w przestrzeni przez podmiot oraz jego usytuowania. Strona wymaga punktu oparcia, względem którego ją określamy (najczęściej jest to powierzchnia ziemi, zajmowane miejsce oraz własne ciało). W tym znaczeniu bywa waloryzowana dodatnio albo ujemnie (np. zasiadanie „po prawicy” z reguły oznacza wyższą pozycję niż zasiadanie „po lewicy”). Strony odgrywają rolę w wielu tradycyjnych systemach kulturowych (np. sytuowanie nieboszczyka w grobie na jednej ze stron, podział wnętrza jurty mongolskiej dokonywany jest z uwzględnieniem stron).

Subiektywnie wyznaczona strona bywa utożsamiana z miejscem (frazą „moje strony” oznaczać może „moje miejsce”), bywa także atrybutem miejsca.

Ujęcie geograficzne nadaje stronom cechę obiektywności. Geograficznie zdefiniowane strony świata (północ-południe, wschód-zachód) dają się oznaczyć przy użyciu instrumentów pomiarowych.

[M.G., B.F.]

Literatura:

Buczyńska-Garewicz, Hanna. *Miejsca, strony, okolice. Przyczynek do fenomenologii przestrzeni*. Kraków: Universitas, 2006.

Hall, Edward T. *Ukryty wymiar*, tłum. T. Hołówa. Warszawa: PIW, 1976.

Relph, Edward. *Place and Placelessness*. London: Pion Limited, 1976.

Tuan, Yi-Fu. *Przestrzeń i miejsce*, tłum. A. Morawińska. Warszawa: PIW, 1987.